

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека
імені Валентина Отамановського
Відділ медичних наук

Антибіотики за рецептом: реалії та перспективи.

Бібліографічний список
(до Всесвітнього тижня обізнаності про антибіотики
18-24 листопада)

Вінниця
2023 р.

З моменту свого відкриття антимікробні препарати врятували мільйони життів, однак сьогодні вони втрачають свою ефективність через вироблення бактеріями резистентності до їх дії. Стійкість бактерій до антибіотиків (антибіотикорезистентність) зростає з кожним роком. За даними ВООЗ, на сьогодні антибіотикорезистентність (АБР) мікроорганізмів, є однією з найсерйозніших загроз для здоров'я людства, адже лікування багатьох хвороб стає важчим (подовження періоду перебування хворих у стаціонарі, зростання витрат на лікування, збільшення показників смертності). Однією з причин розвитку антибіотикорезистентності є безконтрольне та надмірне використання антибіотиків в медицині, ветеринарії, сільському господарстві і тваринництві.

У 2015 р. ВООЗ опублікувала Глобальний план дій щодо боротьби зі стійкістю до антибіотиків, одним із ключових пунктів якого є оптимізація використання цих препаратів у медицині та ветеринарії. Щорічно у листопаді проводиться Всесвітній тиждень обізнаності про антибіотики (World AMR Awareness Week, WAAW), починаючи з 2020 року встановлено фіксовану дату – з 18 по 24 листопада.

Людство має 2 шляхи подолання АБР: синтез нових антибіотичних препаратів, що досить довго і затратно, та раціональне застосування вже існуючих антибіотичних препаратів.

Україна також залучена в процес подолання проблеми антибіотикорезистентності. Раніше споживання антибіотиків в Україні майже не контролювалося, віднедавна поступово впроваджуються програми, законодавчі інструменти для контролю споживання антибіотиків. Однак проблему нераціонального застосування антимікробних засобів поки не вирішено, одним з негативних факторів є значна частка самолікування антибіотиками, тому для контролю споживання антибіотиків в амбулаторних умовах з 1 серпня 2022 р. запроваджено відпуск антибіотиків за електронним рецептом. Однозначно, введення е-рецептів на антибактеріальні препарати є одним із позитивних кроків для їх раціонального застосування та сповільнення розвитку антибіотикорезистентності.

Кінцевою метою всіх програм та заходів щодо боротьби з АБР є зміна поведінки лікарів при призначенні антибіотиків, фармацевтів при відпуску антибіотиків та обов'язкове дотримання умов використання антибіотиків самими пацієнтами.

Зрозуміло, що саме лікарі перебувають в авангарді боротьби з антибіотикорезистентністю, адже на їх плечі лягає вся повнота відповідальності за раціональне призначення антибіотиків. Тому різноманітні аспекти проблеми антибіотикорезистентності і раціональної антибіотикотерапії широко обговорюються майже на кожному медичному форумі та на сторінках професійних видань.

Разом з тим кожна людина повинна розуміти і пам'ятати наступне:

✗ Антибіотики не діють проти вірусів, діють **ЛИШЕ** на бактерії, а тому лікувати ГРВІ антибіотиком – це марна трата коштів і піддавання свого здоров'я не виправданому ризику.

✗ Антибіотики не можна приймати «про всяк випадок, щоб не було запалення», і самостійно припиняти курс достроково, бо «стало легше».

✗ Проходячи курс антибіотикотерапії, потрібно суворо дотримуватись призначеного дозування та схеми прийому (не пропускати дози, приймати ліки згідно з призначеними часовими інтервалами).

✗ Не можна самостійно призначати собі антибіотики, шукати поради в Інтернеті, змінювати призначений лікарем препарат на той, що залишився в домашній аптечці від попереднього лікування, або той, яким лікувався сусід/друг/брат.

Список є оглядом публікацій в наукових періодичних виданнях за період з 2017 по 2022 рік і висвітлює сучасні особливості доцільного застосування, принципи вибору антибактеріальних препаратів у клінічній практиці, розглянуто аспекти міжнародних рекомендацій в боротьбі з антибіотикорезистентністю, вибору антибіотиків для лікування.

Тематичний список створено з метою інформаційної підтримки лікарів первинної і вторинної ланок охорони здоров'я, спеціалістів, які є дотичними до вирішення цієї проблеми і широкого кола читачів.

Матеріал поділено на 3 розділи і розміщено в алфавітному порядку авторів або назв.

Медичне законодавство

1. Наказ МОЗ України «Рациональне застосування антибактеріальних і антифунгальних препаратів з лікувальною та профілактичною метою» [Електронний ресурс] : від 23.08.2023 № 1513 // Міністерство охорони здоров'я України : [офіційний сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-23082023--1513-pro-zatverdzhennja-standartu-medichnoi-dopomogi-racionalne-zastosuvannja-antibakterialnih-i-antifungalnih-preparativ-z-likuvalnoju-ta-profilaktichnoju-metoju> (Дата звернення: 09.11.2023). – Мова укр. – Назва з титул. екрана.
2. Наказ МОЗ України «Про затвердження п'ятнадцятого випуску Державного формуляра лікарських засобів та забезпечення його доступності» [Електронний ресурс] : від 16.06.2023 № 1102 // Міністерство охорони здоров'я України : [офіційний сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-16062023--1102-pro-zatverdzhennja-p%e2%80%99jatnadcjatogo-vipusku-derzhavnogo-formuljara-likarskih-zasobiv-ta-zabezpechennja-jogo-dostupnosti> (Дата звернення: 09.11.2023). – Мова укр. – Назва з титул. екрана.
3. Наказ МОЗ України «Про внесення змін в ряд наказів МОЗ з метою впровадження електронних рецептів на рецептурні лікарські засоби, що належать до антибактеріальних препаратів для системного застосування» [Електронний ресурс] : від 21.07.2022 № 1284 // Верховна рада України. Законодавство України : [офіційний сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0826-22#Text> (Дата звернення: 09.11.2023). – Мова укр. – Назва з титул. екрана.

4. Наказ МОЗ України «Про затвердження Інструкції з впровадження адміністрування антимікробних препаратів в закладах охорони здоров'я, які надають медичну допомогу в стаціонарних умовах» [Електронний ресурс] : від 03.08.2021 № 1614 // Верховна рада України. Законодавство України : [офіційний сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1322-21#Text> (Дата звернення: 09.11.2023). – Мова укр. – Назва з титул. екрана.
5. Наказ МОЗ України «Про створення формулярної системи забезпечення лікарськими засобами закладів охорони здоров'я» [Електронний ресурс] : від 22.07.2009 № 529 // Верховна рада України. Законодавство України : [офіційний сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1003-09#Text> (Дата звернення: 09.11.2023). – Мова укр. – Назва з титул. екрана.

Антибіотикорезистентність: причини та шляхи подолання

1. Андрух, В. С. Про золоті стандарти в антимікробній терапії в час швидкого поширення антибіотикорезистентності / В. С. Андрух // Рацион. фармакотерапія. – 2017. – № 2. – С. 35–38.
2. Андрух, В. С. Антибіотики і антибіотикорезистентність: проблеми і шляхи вирішення / В. С. Андрух, В. Н. Андрух, М. В. Слободян // Дит. лікар. – 2017. – № 5/6. – С. 32–35.
3. Андрух, В. С. Збережемо антибіотики для подальших поколінь / В. С. Андрух // Здоров'я України. – 2021. – № 4. – С. 23–24.
4. Антибіотикорезистентність як глобальна проблема в умовах пандемії COVID–19 та способи її подолання / С. О. Дубров [та ін.] // Здоров'я України. Хірургія. Ортопедія. Травматологія. – 2021. – № 3. – С. 12–14.
5. Антибіотикорезистентність: існуючі загрози // Здоров'я України. Хірургія. Ортопедія. Травматологія. – 2020. – № 2. – С. 38.
6. Антибіотикорезистентність: причини та шляхи подолання // Щотижневик «Аптека». – 2023. – № 15. – С. 2.
7. Антибіотикорезистентність: стратегії антибіотикотерапії // Журн. заст. головн. лікаря. – 2021. – № 3. – С. 23–25.
8. Антимікробна резистентність: шляхи вирішення проблеми / Г. О. Леженко [та ін.] // Здоров'я України. – 2022. – № 1. – С. 26–27.
9. Боротьба з антибіотикорезистентністю: роль фармацевта // Щотижневик «Аптека». – 2023. – № 21–22. – С. 4.
10. Бурка, О. А. Автоматизована мікробіологія – доцільна антибіотикотерапія / О. А. Бурка, Т. М. Тутченко, А. В. Шумицький // Акушерство. Гінекологія. Генетика. – 2020. – Т. 6, № 3–4. – С. 56–59.
11. Вринчану, Н. О. Проблема резистентності мікроорганізмів – виклик людству / Н. О. Вринчану, Т. А. Бухтіарова // Фармацевт. журн. – 2021. – Т. 76, № 1. – С. 57–71.

12. Кривоустов, С. П. Проблема антибіотикорезистентності: клінічні аспекти, шляхи вирішення / С. П. Кривоустов // Здоров'я України. – 2020. – № 19. – С. 31.
13. Майданник, В. Г. Антибактериальная терапия и антибиотикорезистентность / В. Г. Майданник // Укр. мед. часоп. – 2017. – № 5. – С. 94–95.
14. МОЗ відповідає: електронний рецепт на антибактеріальні препарати // Здоров'я України. Педіатрія. Акушерство. Гінекологія. – 2023. – № 1. – С. 32.
15. Підходи до боротьби з антибіотикорезистентністю: міжнародний досвід // Щотижневик «Аптека». – 2023. – № 22–23. – С. 2.
16. Рациональне використання антибіотиків як метод подолання антибіотикорезистентності / І. Г. Березняков [та ін.] // Здоров'я України. – 2019. – № 23. – С. 8–9.
17. Рациональне використання протимікробних препаратів і моніторинг за антимікробною резистентністю // Довід. головн. мед. сестри. – 2022. – № 8. – С. 34–40.
18. Ринок антибіотиків в Україні та заходи боротьби з антибіотикорезистентністю // Щотижневик «Аптека». – 2023. – № 16. – С. 4.
19. Салманов, А. Антибіотикорезистентність: проблеми та шляхи їх вирішення / А. Салманов // Практика упр. мед. закладом. – 2019. – № 12. – С. 37–43.
20. Салманов, А. Міжнародні рекомендації у боротьбі з антибіотикорезистентністю / А. Салманов // Практика упр. мед. закладом. – 2021. – № 3. – С. 28–40.
21. Сартакова, О. А. Електронні рецепти на антибіотики як можливість та/або суворий обов'язок / О. А. Сартакова // Укр. мед. часоп. – 2023. – № 2. – С. 5–7.
22. Споживання антибіотиків в Україні за класифікацією ВООЗ // Щотижневик «Аптека». – 2021. – № 46. – С. 2.
23. Стимування антибіотикорезистентності: що можна зробити вже сьогодні? // Здоров'я України. Педіатрія. Акушерство. Гінекологія. – 2018. – № 4. – С. 13.
24. Сучасний стан антибіотикорезистентності в Україні та світі // Здоров'я України. Хірургія. Ортопедія. Травматологія. – 2019. – № 2. – С. 22.
25. Сучасні можливості запобігання антибіотикорезистентності: бактеріофаги як антимікробні агенти / О. К. Дуда [та ін.] // Сімейна медицина. – 2017. – № 4. – С. 16–21.
26. «Тиха пандемія» антибіотикорезистентності та критичний стан розробки нових ліків // Щотижневик «Аптека». – 2023. – № 12. – С. 7.
27. Хиць, А. Р. Резистентність до протимікробних препаратів: світові виклики та проблемні питання пандемії COVID-19 / А. Р. Хиць // Укр. мед. часоп. – 2021. – № 2. – С. 16–20.
28. Як в Україні борються з антибіотикорезистентністю? // Щотижневик «Аптека». – 2023. – № 18–19. – С. 5.
29. Як запобігти резистентності до антибіотиків // Довід. головн. мед. сестри. – 2022. – № 11. – С. 40.
30. Як мікроби стають резистентними // Довід. головн. мед. сестри. – 2022. – № 11. – С. 39.

31. Як обрати антибіотик проти респіраторного збудника в епоху антибіотикорезистентності // Дит. лікар. – 2021. – № 1. – С. 26–28.
32. Яковлева, Л. В. Аналіз асортименту антибіотиків у державному формулярі лікарських засобів за класифікацією ВООЗ AWARE з метою їх раціонального застосування та зниження ризику розвитку антибіотикорезистентності / Л. В. Яковлева, І. М. Романенко // Фармацевт. журн. – 2022. – Т. 77, № 1. – С. 15–30.

Раціональна антибіотикотерапія у клінічній практиці

1. Антибіотикорезистентність збудників хірургічних інфекцій / О. В. Ганчо [та ін.] // Акт. проб. сучас. медицини: Вісн. Укр. мед. стоматол. академії. – 2022. – Т. 22, № 1. – С. 96–100.
2. Барало, Б. І. Антибіотикорезистентність в урології. Погляд на проблему / Б. І. Барало, Р. П. Барало // Клініч. хірургія. – 2017. – № 8. – С. 77–80.
3. Бондар, М. В. Раціональна антибіотикотерапія провідних мікробних патогенів відділень інтенсивної терапії / М. В. Бондар, М. М. Пилипенко, І. А. Кучинська // Медицина невідклад. станів. – Т. 16, № 3. – С. 32–38.
4. Буднік, Т. В. Питання раціонального використання антибіотиків у лікуванні інфекції сечових шляхів та стратегія управління антибіотикорезистентністю / Т. В. Буднік // Сімейна медицина. – 2019. – № 1. – С. 19–24.
5. Ващук, В. В. Ротація режимів антибіотикотерапії як один із напрямків подолання резистентності бактерій / В. В. Ващук, В. П. Андрющенко // Здоров'я України. Хірургія. Ортопедія. Травматологія. – № 1. – С. 15–18.
6. Виважений вибір препаратів для лікування інфекцій нижніх сечовивідних шляхів у жінок в еру антибіотикорезистентності // Мед. аспекти здоров'я жінки. – 2019. – № 1–2. – С. 61–63.
7. Вплив нераціонального застосування антибактеріальної терапії на прогноз лікування та виживання у пацієнтів з COVID–19 / А. О. Котляр [та ін.] // Біль, знеболювання і інтенс. терапія. – 2021. – № 4. – С. 69–74.
8. Дєєва, Ю. В. Антибактеріальна терапія захворювань дихальних шляхів і вуха в умовах антибіотикорезистентності / Ю. В. Дєєва // Здоров'я України. Пульмонологія. Алергологія. Риноларингологія. – 2020. – № 4. – С. 15.
9. Дуда, О. К. Раціональна антибіотикотерапія негоспітальної пневмонії в часи COVID–19: оновлені рекомендації / О. К. Дуда // Мистецтво лікування. – 2021. – № 3. – С. 99–101.
10. Зайков, С. В. Тактичні питання раціонального застосування антибіотиків в амбулаторній практиці / С. В. Зайков // Здоров'я України. – 2019. – № 3. – С. 16–21.
11. Корост, Я. В. Антихелікобактерна терапія в умовах росту резистентності бактерій до антибіотиків / Я. В. Корост // Ліки України. – 2021. – № 6–7. – С. 15–18.
12. Корост, Я. В. Раціональна антибіотикотерапія – вибір з точки зору інноваційних технологій / Я. В. Корост, Н. М. Горобець // Ліки України. – 2021. – № 1. – С. 24–

13. Лікування інфекцій сечовивідних шляхів в епоху антимікробної резистентності та нові антимікробні засоби / М. S. Bader [та ін.] // Нирки. – Т. 10, № 1. – С. 26–28.
14. Лікування інфекцій сечової системи в умовах зростаючої антибіотикорезистентності: Antimicrobial Stewardship program / О. І. Чуб [та ін.] // Укр. журн. нефрології та діалізу. – 2019. – № 3. – С. 62–71.
15. Лютко, О. Б. Сучасні підходи до антибіотикотерапії в травматології та ортопедії / О. Б. Лютко // Вісн. ортопедії, травматології та протезування. – 2019. – № 1. – С. 79–86.
16. Маменко, М. Є. Гострі респіраторні інфекції: раціональний антибактеріальний старт в епоху антибіотикорезистентності / М. Є. Маменко // Укр. мед. часоп. – 2018. – № 3. – С. 57–62.
17. Маркова, С. Проблеми використання антибіотиків у клінічній практиці / С. Маркова // Журн. головн. мед. сестри. – 2020. – № 3. – С. 27–32.
18. Пасечніков, С. П. Сучасні принципи діагностики та раціональної антибактеріальної терапії інфекційних захворювань органів сечовивідної системи та малого таза / С. П. Пасечніков, О. А. Бурка // Здоров'я України. Урологія. Нефрологія. Андрологія. – 2020. – № 1. – С. 20–22.
19. Покас, О. В. Сучасний стан антибіотикорезистентності ентеробактерій – збудників внутрішньолікарняних інфекцій / О. В. Покас, Г. В. Вишнякова, О. В. Мурашко // Імунологія та алергологія. – 2019, № 1 (дод.) – С.92–93.
20. Поліщук, Н. М. Мікробіологічний моніторинг як складова ефективної профілактики та лікування гнійно-септичних інфекцій в умовах ортопедо-травматологічного відділення / Н. М. Поліщук, Д. Л. Кірік, І. Є. Юрчук // Запоріж. мед. журн. – 2021. – Т. 23, № 3. – С. 381–387.
21. Попович, В. І. Сучасна терапія гострого риносинуситу: 5 кроків профілактики антибіотикорезистентності / В. І. Попович // Укр. мед. часоп. – 2018. – Т. 1, № 2. – С. 68–70.
22. Проблема антибиотикорезистентности в акушерской практике и пути ее решения // Мед. аспекти здоров'я жінки. – 2017. – № 3. – С. 30–33.
23. Резніков, А. П. Антибіотикорезистентність мікроорганізмів у хірургічних стаціонарах / А. П. Резніков, Т. В. Шевчук // Медицина невідклад. станів. – 2022. – Т. 18, № 6. – С. 92–93.
24. Романова, А. Принципи вибору антибіотиків для лікування інфекцій сечовивідних шляхів / А. Романова // Здоров'я України. Урологія. Нефрологія. Андрологія. – 2021. – № 2. – С. 33
25. Салманов, А. Епідеміологічний нагляд за антибіотикорезистентністю в хірургії / А. Салманов // Практика упр. мед. закладом. – 2021. – № 4. – С. 46–59.
26. Сепсис: сучасні підходи до лікування в епоху антибіотикорезистентності // Здоров'я України. Хірургія. Ортопедія. Травматологія. – 2019. – № 1. – С. 15–17.
27. Хайтович, М. В. Індивідуалізація антимікробної терапії з метою мінімізації розвитку резистентності / М. В. Хайтович, О. А. Темірова, Д. С. Полякова // Укр. мед. часоп. – 2023. – № 3. – С. 5–7.

28. Юдіна, Л. В. Антибактеріальна терапія позагоспітальної пневмонії у 2020 році: шляхи подолання антибіотикорезистентності / Л. В. Юдіна // Здоров'я України. – 2020. – № 24. – С. 9.

За бажанням отримати електронні копії статей ви можете, скориставшись сервісом "Електронна доставка документів".

Моб. тел. (098)107-89-35.

Електронна адреса: vinmedlib54@ukr.net

Випуск підготувала бібліотекар відділу медичних наук Олена ГАЄВИК